

srednjovjekovlja do naših dana: poslovica i preko nje pisana književnost, tumači povijest i nacionalnu povijest; 4. pisana književnost ističe ageografična i ahistorična svojstva poslovice; 5. pisana književnost genetski i izvedbeno ističe iskustveni, narativni karakter poslovice; 6. pisana književnost navodi izvedbene kontekstualne spona, podudarne s onima u narodu; 7. pisana književnost zna za stilske osobine poslovice pa se njima redovito služi; 8. pisana književnost smatra poslovicu književnim oblikom koji je ravan svim ostalima; 9. pisana se književnost odnosi prema njezinoj estetskoj vrijednosti vrlo afirmativno; 10. pisana je književnost područje sakupljanja poslovice, jednako tako kao što je to i narodna sredina; 11. pisana se književnost susretala s poslovicama metodom sakupljanja i metodom interpolacije".

U četvrtom dijelu (*Iz problematike o poslovicama - utilitarno načelo, hijerarhija oblika i komparativni monogenetski pristup*) riječ je o kriterijima od najstarijih razdoblja koji su se interpretacijski svodili na načelo korisnosti, odnosno poučnosti, pa se u njima redovito tražio utilitarno-etički i utilitarno-spoznajni sadržaj.

U petom dijelu (*Semantika polja i faktura poslovice*) razmatraju se problemi klasifikacije poslovice. Autor daje i svoju definiciju poslovice. Ona glasi: "Poslovica je precizna slikovita izreka, koja uopćava i tipizira raznovrsne životne pojave. Za nju je karakteristično potpuno, opće važeće izražavanje misli i osjećaja i uspostavljanje poante. Iako je poslovica, dašto, autonoman usmenoknjiževni oblik, korisno ju je, radi što potpunijeg definiranja, uspoređivati s ostalim književnim oblicima, što je dodatno poetičko mjesto njezine podudarnosti s modernom poezijom, koju je također nužno tumačiti komparativno ili negativnim kategorijama. Po tome što segmentirano fiksira razne životne pojave, ona je vrlo podudarna noveli. Po tome što apstrahira konkretne životne podatke i što je povratno interpretativno primjenljiva, vrlo je srodna bajci..." Uz kritiku dosadašnjih grupiranja poslovice po tematici, odnosno abecednom nizanju, autor se zalaže za razvrstavanje poslovice prema semantičkim poljima pa navodi i primjere:

1. Historijske poslovice, historijsko semantičko polje, 2. Etnološko semantičko polje, 3. Filozofsko semantičko polje, 4. Politološko semantičko polje, 5. Sociološko semantičko polje... Na kraju ovog dijela autor razvrstava poslovice u sedam paremioloških tipova: 1. poslovice, 2. izreke, 3. dijaloške poslovice ili poslovice-pitalice, 4. poslovice-anegdote ili poslovice-pričice, 5. frazeologizmi, 6. kletve, zakletve, proklinjanja i 7. blagoslovi. Da li svi ovi tipovi spadaju pod naziv poslovice? Prema naslovu knjige očekivalo se da će biti riječi i o poslovicama srodnim oblicima, međutim oni su samo navedeni, ali ne i obrađeni.

Na kraju knjige dan je izbor iz bibliografije rukopisnih i tiskanih zbirki poslovice (101 bibliografska jedinica) i izbor iz stručne literature o poslovicama (57 bibliografskih jedinica).

Knjiga je vrijedan doprinos znanju o poslovicama. Rado će je koristiti oni koji se bave poslovicama i oni koji žele dobru informaciju o ovoj, u životu najprisutnijoj, književnoj vrsti.

ANTE NAZOR

Đoko Stojičić, Sjaj razgovora - narodne izreke, Udruženi izdavači: IRO "Gradina" Niš, NIRO "Jedinstvo" Priština, NIRO "Svjetlost" Kragujevac, 1983, 173 str.

Knjiga sadrži 6307 izreka, koje su navedene po azbučnom redu. Stojičić ih je skupljao četvrt stoljeća - dvadeset i pet godina je "sluhom bio budan za narodne izreke", za taj neiscrpan izvor iz kojeg se mogu cijelog života crpiti, a nikada iscrpiti. Nije navodio gdje ih je čuo i zapisao, jer to nije smatrao potrebnim, a "pobrani su sa raskošnog stabla srpskohrvatskog jezika". Najviše ih je čuo i zabilježio u Beogradu, a sve je zapisao u ekavici bez obzira na to gdje ih je čuo, odakle su stigle i kojoj govornoj normi pripadaju. "Najčešće infinitivni oblik" nije uzimao jer, kako kaže, "izreke su tako manje razumljive", već "drugo lice jednine i treće lice množine", zato što se u tom obliku najčešće upotrebljavaju. Od dviju ili više izreka, koje imaju isto značenje i manje

jezične razlike, uzimao je ljepšu i jasniju. Ali, ako su bile zanimljive nijanse, u jezičnom smislu, uzimao je obje.

O sadržaju knjige i svemu relevantnom što uz nju treba znati, autor govori u širem uvodu pod naslovom *Narodne izreke - trajna lepota mudrosti i čarolija govora*, koji ima 17 podnaslova: *Ukras i sjaj razgovora, Klasifikacija narodne književnosti, Neke osobenosti narodnih poslovice, Izreke - posebna vrsta narodne književnosti, Kako i zašto sam skupljao izreke, Tragovi historijskih zbivanja u izrekama, Izreke u govornom jeziku, Slika života društva u izrekama, Izreka u polemičkim delima, Razjašnjenje manje razumljivih izreka, Varijante i govorni oblik izreka, Mesto nastanka, Varijante u značenju, Izreke u književnim delima, Stvaranje novih izreka se nastavlja, Teškoće u prevođenju izreka na strane jezike i Nemerljivo bogatstvo rudokopa jezičkog blaga.*

Autor ističe: da su izreke kod nas nedovoljno sakupljane i objavljivane, a još manje sustavno proučavane, da su u zbornicima i antologijama svrstavane obično zajedno s poslovicama, da te najsazetije pjesničke i filozofske tvorevine donose obilje ljepote naše govorne kulture, i što ih više čitamo, otkrivamo njihovu ljepotu, a neke postaju i sastavni dio našeg govora. One žive "stalno na usnama naroda", jer je u njima saopćena svestrana, vjekovima provjeravana istina o čovjeku. Izreke pomažu da naša misao bude jasnija, da naše iskustvo obogatimo mudrošću minulih vremena, tumače nepoznato poznatim, podupiru uvjerenja i mišljenja "iskustvenim istinama", ukrašavaju govor i čine ga misaonijim.

Narodnu književnost Stojičić dijeli u tri poznata roda: 1. narodna lirika, 2. narodna epika i 3. govorne narodne tvorevine, koje opet dijeli na posebne vrste: poslovice, zagonetke, izreke i sitne vrste u koje spadaju: pitalice, zakletve, kletve, bajalice, zdravice, brzalice, blagoslovi, brojanice, razbrojalice, redalice i slično. Za izreke kaže da u nauci postoje još i ovi nazivi: prislovice, prirečice, poslovične izreke, uzrečice, jezične poštapalice i sl.

Definirajući poslovice, odnosno izreke, Stojičić iznosi da su poslovice samostal-

ne, logičke misaone cjeline koje u vidu norme formuliraju određeno životno iskustvo, a u osnovi uvijek su neka životna istina koja misaono bogati razgovor i razgranava ga. Najveći kvalitet poslovice upravo je u tome što ne stare. Zaključak je da suvremeni život više ne stvara prave narodne poslovice, jer su ulogu poslovice preuzeli postojeći književni oblici koji su im najbliži: aforizmi i maksime, a oni su individualni i autorski iskaz. Međutim, za razliku od poslovice, izreke nisu dovršene misaone cjeline, nego se sjedinjuju s linijama govora i razgovora te tako potpomažu misaono razgranavanje govora sve do poante i zaključka. U tom smislu može se govoriti o pomoćnoj ulozi izreka u govoru i pisanju. Stoga ih ruski teoretičar Dalj s pravom naziva "prva polovina poslovice", a G.L. Permjakov objašnjava da je "izreka cvijet, a poslovice plod". Ipak suštinska razlika je u tome što se poslovicama nepobitno tvrdi i dokazuje, a izrekama slika i opisuje. Uz to u izrekama nisu u prvom planu istaknuti stav i norma, što je kod poslovice središnja stvar.

I na kraju jedno neslaganje s autorom. Mislim da nije posve točna Stojičićeva tvrdnja da su izreke i poslovice stvarane pretežno od nižih ugnjetenih i obespravljenih slojeva, budući da je njima bila manje dostupna pisana književnost i obrazovanje. Zar su obrazovaniji ljudi manje stvarali izreke i poslovice zato što su imali više znanja i mogućnosti? Uz to vidljivo je iz tekstova poslovice, pa i izreka (u manjoj mjeri), da su ih neobražovani slojevi, pa i nepismeni ljudi, više usvajali nego stvarali preko usmene i pisane književnosti, a osobito preko crkvenih propovijedi.

ANTE NAZOR

Nikola P. Ilić - Momčilo Zlatanović, Narodne pjesme južne Srbije o oslobodilačkom ratu i revoluciji, Književni klub "Glubočica", Leskovac 1985, 191 str.

Knjiga sadrži uvodne napomene, tekstove pjesama, bilješke uz pjesme, podatke o zbirkama i radovima o narodnim partizanskim pjesmama južne Srbije, članak N.P. Ilića